

**UNIVERSITY OF NIŠ
FACULTY OF ECONOMICS**

**POST-PANDEMIC
ECONOMIC CHALLENGES**

Editors:

Tadija Đukić

Dragana Radenković Jocić

Niš, October 14, 2022

POST-PANDEMIC ECONOMIC CHALLENGES

- Proceedings of the International Scientific Conference -

Niš, 2022

Published by:

University of Niš, Faculty of Economics
Trg kralja Aleksandra Ujedinitelja 11
18000 Niš, Serbia
www.eknfak.ni.ac.rs

Publisher:

Tadija Đukić, PhD - Dean

Editors:

Tadija Đukić, PhD
Dragana Radenković Jocić, PhD

Technical Support:

Ivana Ranđelović
Marina Stanojević

Printed by:

Unigraf-X-Copy Niš

Circulation: 100

ISBN: 978-86-6139-228-3

The proceedings were partially financed by Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

© 2022 University of Niš, Faculty of Economics

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or stored in the system to search or transmitting in any form - electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without written permission.

Faculty of Economics, University of Niš
14 October 2022

International Scientific Conference
POST-PANDEMIC ECONOMIC CHALLENGES

**NACRT MEĐUNARODNOG STANDARDA FINANSIJSKOG
IZVEŠTAVANJA ED IFRS S2 – PUT KA HARMONIZACIJI
KORPORATIVNOG IZVEŠTAVANJA U VEZI SA KLIMOM?**

Dr Dejan Spasić*

***Rezime:** Kao odgovor na povećane zahteve širokog kruga stehkholdera, korporativno izveštavanje poprima nove dimenzije. Regulatorna i praksa objavljivanja nefinansijskih informacija o održivosti tokom 21. veka je veoma raznolika, što za posledicu ima neuporedivost i u nekim slučajevima nedovoljnost relevantnih informacija. Važno pitanje koje je u fokusu su ne samo investicione javnosti, već i društva u celini odnosi se na stav entiteta prema klimatskim promenama i njegove konkretne aktivnosti u vezi sa tim, kao i koji su efekti proistekli iz takvih politika. Globalno posmatrano, tokom 2022. godine publikovana su tri nacrt standarda o obelodanjivanjima u vezi sa klimom veoma uticajnih donosioca standarda/pravila izveštavanja i to: Američkog SEC, EU, i novoosnovanog Međunarodnog odbora za standarde održivosti (ISSB) IFRS Fondacije. Cilj rada je da ukaže na neke osnovne zahteve Nacrta standarda ISSB (ED IFRS S2) i da se kroz analizu sa zahtevima preostala dva standarda identifikuje da li je to put ka globalnoj harmonizaciji ili ne.*

***Ključne reči:** Obelodanjivanja u vezi sa klimom, nacrti standarda, harmonizacija.*

1. Uvod

Tradicionalni ciljevi poslovanja entiteta kako privatnog, tako i javnog sektora, već duže vreme se proširuju i na druge benefite ne samo njihovih vlasnika, već i društva kao celine. Maksimiranje profita, zarade po akciji (ili drugog merila bogatstva za vlasnike) u novije vreme dopunjuje se i zahtevom za ostvarenjem određenih sveopštih, društvenih ciljeva. Tipično, društveni ciljevi koji se zagovaraju uključuju rad na postizanju određenog skupa ekoloških ciljeva, kao i skup ciljeva koji se odnose na podršku određenim društvenim pokretima, i treći skup ciljeva koji se odnosi na to da li se korporacija upravlja na način koji

* University of Niš, Faculty of Economics & University of Belgrade, Faculty of Economics, Serbia; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8540-579X>; ✉ dejan.spasic@eknfak.ni.ac.rs
UDK 006.44:657.2
502.131.1

je u skladu sa ciljevima pokreta za raznolikost, jednakost i inkluziju. Tako posmatrano, opšte je prihvaćen koncept usklađenosti kompanije sa tzv. ESG ciljevima (engl. *ESG - Environmental, social and corporate governance*), kao osnove održivog poslovanja entiteta, ali i društva kao celine.

Savremeni trendovi u korporativnom izveštavanju posledica su ne samo ekonomskih, već i opšte društvenih i političkih izazova, koji često imaju i planeratni karakter. U tom smislu, klimatske promene zauzimaju važno mesto u politikama i odlukama raznih međunarodnih i nacionalnih regulatornih tela.

Društvena odgovornost kompanija je u vezi sa klimatskim promenama posebno izražena, ne samo zbog direktnog ili indirektnog uticaja njihovog poslovanja na životnu sredinu, već i po pitanju njihovog transparentnog obelodanjivanja informacija o efektima poslovanja na klimatske promene. Samim tim, korporativno izveštavanje o tom segmentu društvene odgovornosti, koja, pored drugih komponenti čini poslovanje održivim, posebno dobija na značaju u novom milenijumu. Tradicionalni finansijski izveštaji opšte namene, iako primarni i neizostavni, nisu više dovoljan izvor informacija za donosiocje odluka. Sve su veći zahtevi za nefinansijskim obelodanjivanjima koja se tiču održivosti izveštajnog entiteta. Drugim rečima, "ocena ostvarenja ciljeva održivog razvoja iziskuje sveobuhvatno, holističko, izveštavanje, gde su jasno i nedvosmisleno demonstrirane veze između finansijskih i nefinansijskih informacija koje utiču na stvaranje vrednosti" (Jović i Manić, 2021, str. 188). Jedno od nekoliko glavnih pitanja održivosti odnosi se i na uticaj entiteta na klimatske promene, zbog čega jača zahtev za obelodanjivanjima povezanim sa klimom.

Relativno novije prakse, pre svega, dobrovoljnog izveštavanja, kao i u poslednjim godinama kodifikacija preporuka ili obaveze publikovanja određenih nefinansijskih informacija koje se tiču klime, jesu glavni razlog što još uvek ne postoji globalno opšte prihvaćen sveobuhvatni okvir za izveštavanje o tom pitanju. Novo područja izveštavanja je, pritom, za mnoge organizacije, udruženja i vladine agencije otvorilo prostor za kreiranje sopstvenih smernica ili standarda, pri čemu, iako fokusirani na različite aspekte održivosti, postoji relativna uporedivost među njima. Kao glavni kreatori smernica za izveštavanje tokom prethodne dve decenije ističu se Globalna inicijativa za izveštavanje (GRI), Radna grupa za finansijska obelodanjivanja u vezi sa klimom (TCFD), Odbor za računovodstvene standarde održivosti (SASB), Odbor za standarde za obelodanjivanja u vezi sa klimom (CDSB) Svetskog ekonomskog foruma (WEF), Američka komisija za hartije od vrednosti (SEC), Evropska komisija (EC) i drugi. Navedeni akteri, samostalno ili u sadejstvu, u poslednjim godinama su ustanovili određena pravila nefinansijskog izveštavanja o održivosti, uz kreiranje specifičnih zahteva za obelodanjivanjima u vezi sa klimom.

Od novembra 2021. godine i Fondacija IFRS, kao krovna organizacija Međunarodnog odbora za računovodstvene standarde (IASB) koji izdaje Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (IFRS), uključila se u ovaj proces kroz osnivanje Međunarodnog odbora za standarde održivosti (engl. *International Sustainability Standards Board - ISSB*). Novoformirani Odbor ISSB je brzo reagovao i tokom 2022. godine je objavio nacрте dva standarda – jedan koji se bavi obelodanjivanjima o održivosti (ED IFRS S1) i drugi, koji za predmet ima obelodanjivanja u vezi sa klimom (ED IFRS S2).

S obzirom na trenutni zakonski okvir za finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji, kojim je određeno da društva od javnog interesa primenjuju MSFI, i imajući u vidu da je trenutna globalna intencija obavezivanja te grupe entiteta da obelodanjuju informacije u

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

vezi sa klimom, naša pažnja će u radu biti primarno posvećena Nacrtu standarda ISSB-a ED IFRS S2, uz uporednu analizu sa drugim međunarodno uticajnim okvirima za izveštavanje o tom pitanju.

Shodno navedenom predmetu i cilju, rad je strukturiran na sledeći način: nakon uvoda, ukazaćemo na potrebu i principe izveštavanja u vezi sa klimom, potom istaći osnovne zahteve nacrta ISSB-ovog standarda ED IFRS S2, kako bi smo u poslednjem delu rada ukazali na neke sličnosti i razlike između okvira za izveštavanje o klimi saglasno predlogu ovog standarda, predlogu standarda EU i predloženih pravila američke Komisije za hartije od vrednosti i time izvukli zaključke o mogućoj harmonizaciji navedenih uticajnih okvira za izveštavanje u vezi sa klimom.

2. Značaj i principi izveštavanja o klimi

2.1. Značaj izveštavanja

Klimatske promene stvaraju i poslovne rizike i poslovne prilike. Svi entiteti i privredni sektori se u svojim poslovnim aktivnostima suočavaju sa značajnim rizicima direktno od fizičkih rizika klimatskih promena, i sa rizicima koji proizilaze iz tranzicije na ekonomiju sa nižim sadržajem ugljenika, uključujući i rizike povezane sa emisijom gasova sa efektom staklene bašte (engl. *GHG*) - tzv. rizici tranzicije.

Sa druge strane, klimatske promene i sa tim povezane ekonomske promene takođe mogu stvoriti prilike, odnosno nove poslovne mogućnosti za entitete. Na primer, entitet može povećati svoju vrednost ukoliko smanji svoj doprinos klimatskim promenama i njihovim negativnim efektima na društvo u celini ili putem prilagođavanja svog poslovnog modela kako bi se efikasnije nadmetao na tržištu. Dakle, „rizici koji se odnose na klimu mogu se pretvoriti u prilike ako kompanije doprinesu ublažavanju ili prilagođavanju klimatskih promena“ (European Commission, 2019).

Stav entiteta prema klimatskim promenama i njegove konkretne aktivnosti u vezi sa tim, kao i efekti proistekli iz takvih politika, u fokusu su ne samo investicione javnosti, već i društva u celini. Samim tim, i izveštavanje naročito entiteta od javnog interesa treba da bude u funkciji adekvatne komunikacije između samog entiteta i svih stejkholdera, direktnih i indirektnih.

Kao što je tradicionalno finansijsko izveštavanje oduvek bilo jezik komuniciranja kompanija i investicione javnosti, javno zdravlje, klimatske promene, socijalna nejednakost, raznolikost i inkluzivnost su izazovi kojima je potrebna globalna pažnja i inovativna, zajednička rešenja kako u pogledu praktičnih akcija, tako i u pogledu izveštavanja. Drugim rečima, potreban je zajednički jezik za merenje i izveštavanje o napretku društva, a za globalnu ekonomiju da proceni eksterne efekte kao što su emisije gasova sa efektom staklene bašte i štete po životnu sredinu, da se izvrši adekvatna alokacija kapitala i na osnovu finansijskih ali i nefinansijskih informacija donose bolje odluke. Tradicionalni finansijski izveštaji opšte namene zajedno sa publikovanim informacijama nefinansijskog karaktera u vezi sa „(1) zaštitom životne sredine, (2) socijalnim i kadrovskim pitanjima, (3) poštovanjem ljudskih prava, i (4) primanjem mita i borbe protiv

korupcije“ predstavljaju osnovu izveštavanja o održivosti (European Parliament and the Council of the European Union, 2014, čl. 1).

U tom smislu, korisnici finansijskih i nefinansijskih izveštaja kompanija od javnog interesa zahtevaju doslednije, potpunije, uporedivije i proverljive informacije, uključujući konzistentne metrike i standardizovana kvalitativna obelodanjivanja koja su korisna za donošenje odluka. Pri tome, ne očekuju se odgovarajuća obelodanjivanja samo od entiteta iz realnog sektora, čije poslovanje utiče na klimu i obrnuto (Kling et al., 2021; Tang & Demeritt, 2018), odnosno postoji povezanost klimatskih promena i makroekonomskih varijabli (Li & Gallagher, 2022; Nordhaus, 2019; Omri, Nguyen & Rault, 2014). Ne manji značaj u tom smislu ima i finansijski sektor (Chenet, Ryan-Collins & van Lerven, 2021; Barnett, Brock & Hansen, 2020), koji treba da obezbedi i podstiče finansiranje, odnosno u slučaju osiguravajućih društava, povoljno osiguranje održivih, tzv. zelenih investicija. Objavljivanje podataka u vezi sa klimom moglo bi da dovede do lakše tranzicije ka ekonomiji sa niskim sadržajem ugljenika, pomažući velikom broju investitora da bolje procene svoju izloženost finansijskom riziku (Batten, Sowerbutts, & Tanaka, 2016). Drugim rečima, povećano poverenje u obelodanjivanje podataka vezanih za klimu moglo bi da promovise zelene finansijske proizvode i inovacije u strategijama održivog ulaganja u okviru finansijskog ekosistema.

Na zahteve poslovne i finansijske zajednice za pouzdanim informacijama u vezi sa klimom, kao i spoznaji potencijala i ograničenja takvih informacija u kontekstu onoga što klimatski modeli trenutno mogu, a šta ne mogu da pruže, ukazuje se i u akademskim radovima (Fiedler et al., 2021; Tang & Demeritt, 2018; i dr.). Samim tim, „jačanje informacione arhitekture - da bi se podržao prelazak na klimatski održivu ekonomiju i da bi se odgovorilo na potrebu za informacijama o rizicima povezanim sa klimom - je globalni imperativ“ (Ferreira et al., 2021, str. 1).

2.2. Principi izveštavanja

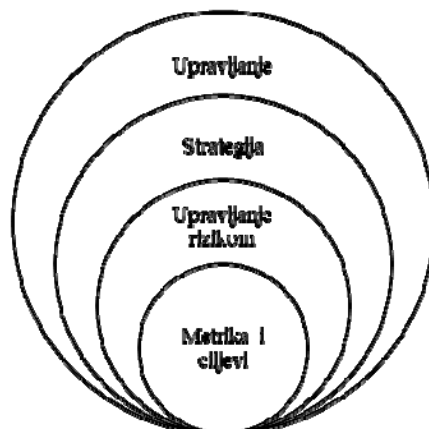
Iako su razne organizacije krajem 20. i početkom 21. veka radile na kreiranje smernica/standarda izveštavanja o zaštiti životne sredine, održivosti uopšte, integrisanog izveštavanja i sl. (na primer: GRI smernice, počev od verzije G1 iz 1999. godine, do najnovijih GRI standarda - GRI, 2021; potom CDSB, 2012 i dr.), može se reći da su temeljni principi aktuelnog izveštavanja u vezi sa klimom uspostavljeni od strane Radne grupe za finansijska obelodanjivanja u vezi sa klimom (engl. *Task Force on Climate-related Financial Disclosures - TCFD*), formirane od strane Odbora za finansijsku stabilnost (engl. *Financial Stability Board*) Grupe G20 najrazvijenijih zemalja sveta krajem 2015. godine. Radna grupa TCFD je decembra 2016. godine objavila Nacrt Preporuka za obelodanjivanja vezana za klimu, koji je usvojen kao finalni dokument juna 2017. godine (TCFD, 2017). Saglasno ovim Preporukama, sedam je fundamentalnih principa efikasnog obelodanjivanja informacija vezanih za klimu. Konkretno, obelodanjivanja treba da: (1) reprezentuju relevantne informacije; i da budu: (2) konkretna i potpuna; (3) jasna, uravnotežena i razumljiva; (4) dosledna tokom vremena; (5) uporediva među kompanijama u okviru industrije ili portfelja sektora; (6) pouzdana, proverljiva i objektivna; i (7) blagovremena (TCFD, Appendix 3, 2017, str. 51-53).

Za kvalitetno izveštavanje u vezi sa klimom potrebno je osim principa kreirati i odgovarajuće smernice oličene u standardima i ustanoviti adekvatnu taksonomiju. Radna

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

grupa TCFD je strukturirala svoje preporuke oko četiri tematske oblasti koje predstavljaju ključne elemente (stubove) izveštavanja: upravljanje, strategija, upravljanje rizikom, i metrika i ciljevi (Slika 1).

Slika 1. Stubovi obelodanjivanja u vezi sa klimom

Izvor: TCFD, 2017, str. v.

Budući da se Nacrt standarda ED IFRS S2 naslanja upravo na navedene ključne elemente obelodanjivanja Radne grupe TCFD (a, takođe i predlozi standarda EU i američkog SEC), detaljnija razmatranja u vezi sa tim će biti u narednom delu ovog rada.

3. Osnovni zahtevi ED IFRS S2

3.1. Nosioci uspostavljanja Međunarodnih standarda održivosti

Na Konferenciji UN o klimatskim promenama (COP26) - UN Climate Change Conference (COP26) u novembru 2021. godine održanoj u Glazgovu, Škotska, poverenici Fondacije za međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (Fondacija IFRS - engl. *IFRS Foundation*) objavili su osnivanje Međunarodnog odbora za standarde održivosti (engl. *International Sustainability Standards Board - ISSB*). Nadležnost ISSB-a je da izdaje standarde koji pružaju sveobuhvatnu globalnu osnovu visokokvalitetnih standarda za obelodanjivanje održivosti koji investitorima i drugim učesnicima na tržištu kapitala pružaju informacije o rizicima kompanija vezanim za održivost i mogućnostima kako bi im pomogli da donesu odluke na osnovu tih informacija.

Fondacija IFRS je takođe osnovala Radnu grupu za tehničku spremnost (engl. *Technical Readiness Working Group - TRWG*). Radna grupa TRWG za zadatak ima, između ostalog, i pripremu preporuka ISSB-u vezanih za: opšte zahteve za obelodanjivanje finansijskih informacija u vezi sa održivošću; prototip obelodanjivanja u vezi sa klimom; konceptualne smernice za postavljanje standarda; arhitekturu standarda, i dr. Radnom grupom TRWG predsedava Fondacija IFRS, a u njenom radu, kao punopravni članovi

Dejan Spasić

učestvuju relevantne organizacije i to predstavnici: Odbora za standarde obelodanjivanja u vezi sa klimom (engl. *Climate Disclosure Standards Board - CDSB*), Radne grupe Odbora za finansijsku stabilnost za finansijska obelodanjivanja u vezi sa klimom (engl. *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures*, u nastavku: Radna grupa TCFD), Međunarodnog odbora za računovodstvene standarde (IASB), Fondacije za izveštavanje o vrednosti (engl. *Value Reporting Foundation*, u nastavku: Fondacija VRF), i Svetskog ekonomskog foruma (engl. *World Economic Forum - WEF*). Očigledno je da je Fondacija IFRS u velikoj meri uspela da okupi veliki broj značajnih organizacija koje se na globalnom nivou već duži niz godina bave pitanjima izveštavanja o održivosti. U kontekstu toga treba podsetiti da je i navedena Fondacija VRF naslednik ranijeg Odbora za računovodstvene standarde održivosti (engl. *Sustainability Accounting Standards Board - SASB*), osnovanog još 2011. godine i Međunarodnog saveta (ranije Komiteta) za integrisano izveštavanje (engl. *International Integrated Reporting Council - IIRC*), osnovanog 2010. godine. Fondacija VRF je formirana kada su se SASB i IIRC spojili u junu 2021. godine.

Pored toga, u svojstvu posmatrača Radne grupe TRWG učestvuju i Međunarodna organizacija komisija za hartije od vrednosti (engl. *International Organization of Securities Commissions - IOSCO*) i Međunarodni odbor za standarde računovodstva javnog sektora (engl. *International Public Sector Accounting Standards Board - IPSASB*). Takođe TRWG radi sa Globalnom inicijativom za izveštavanje (engl. *Global Reporting Initiative - GRI*) i CDP-om na tehničkim pitanjima.

Poklapajući se sa najavom o formiranju ISSB-a na Konferenciji COP26, Radna grupa TRWG je 3. novembra 2021. godine objavila dva dokumenta koji će biti osnova za izradu nacrt standarda ISSB-a. U pitanju su: Prototip opštih zahteva za obelodanjivanje finansijskih informacija u vezi sa održivošću (TRWG, 2021) i Prototip obelodanjivanja u vezi sa klimom (TRWG, 2021a). Već 31.03.2022. godine ISSB je objavio i stavio na javnu diskusiju nacrt dva standarda i to: Nacrt standarda izveštavanja o održivosti - u nastavku Nacrt ED IFRS S1 (ISSB, 2022) i Nacrt standarda obelodanjivanja u vezi sa klimom - u nastavku Nacrt ED IFRS S2 (ISSB, 2022a).

Važno je istaći da je ISSB planirao da javna konsultacija bude okončana do 29. jula 2022. godine, što implicira da bi se uspostavljanje globalnih smernica za izveštavanje o održivosti moglo ubrzati i završiti najranije do kraja 2022. godine.

S obzirom na predmet i cilj ovog rada, mi ćemo se u nastavku baviti nacrtom standarda ED IFRS S2.

3.2. Ključni predlozi ED IFRS S2

Nacrt standarda ED IFRS S2 ne počiva na potpuno novim principima, već se u značajnoj meri temelji na četiri stuba definisanih u Preporukama TCFD iz 2017. godine, kako smo prikazali u prethodnom poglavlju na Slici 1. Pri tome je ISSB ugradio i neke izmene kako bi se unapredilo izveštavanje uslovljeno određenim specifičnostima izveštajnih entiteta i njihovih jurisdikcija, kao i potrebom jasnijih obelodanjivanja.

Saglasno Nacrtu standarda ED IFRS S2, poseban naglasak je na ona obelodanjivanja koja bi pomogla korisnicima da procene kako pitanja vezana za klimu i povezani rizici i mogućnosti utiču na: „(a) finansijski položaj i profitabilnost entiteta; (b) iznos, tajming i

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

izvesnost budućih novčanih tokova entiteta u kratkoročnom, srednjem i dugoročnom periodu i, samim tim, na procenu vrednosti entiteta od strane korisnika finansijskog izveštavanja opšte namene; i (c) odgovor entiteta na rizike i mogućnosti vezane za klimu kroz svoju strategiju i poslovni model“ (ISSB, 2022, str. 5).

Predloženi cilj standarda je da stvori okvir kojim se zahteva od entiteta da obelodani informacije o svojoj izloženosti klimatskim rizicima i prilikama (mogućnostima) „koje bi omogućile korisnicima finansijskog izveštavanja opšte namene entiteta: (a) da procene efekte značajnih rizika ali i prilike u vezi sa klimom na vrednost entiteta; (b) da razumeju kako korišćenje resursa od strane entiteta podržava njegov odgovor na značajne rizike i prilike vezane za klimu; i (c) da procene sposobnost entiteta da se prilagodi značajnim rizicima i prilikama vezanim za klimu“. Standard bi se primenjivao na rizike vezane za klimu kojima je entitet izložen, kao i na prilike (mogućnosti) vezane za klimu koje su dostupne entitetu. Inače, ISSB identifikuje dva oblika rizika: fizičke rizike od klimatskih promena (fizičke rizike) i rizike povezane sa prelaskom na ekonomiju sa nižim emisijama ugljenika (tranzicijski rizici). Neizvesnost u vezi sa ovim rizicima može biti izvor gubitka ili dobiti za entitet, a u poslednjem slučaju takođe mogu se stvoriti prilike.

Nacrt standarda ED IFRS S2 iako sadrži svega 24 paragrafa, je obiman, budući da prateći Dodaci (kao sastavni delovi Standarda) sadrže veoma detaljna uputstva i ilustrativne primere obelodanjivanja po pojedinim sektorima, te ćemo u nastavku ukazati samo na osnovne principe i zahteve obelodanjivanja u vezi sa klimom prema ISSB.

a) Upravljanje (engl. Governance)

Za razliku od TCFD smernica, kojima se zahtevaju opšta obelodanjivanja načina upravljanja organizacije rizicima povezanim sa klimom i prilikama (mogućnostima) koje po tom osnovu postoje, Nacrt ED IFRS S2 preciznije definiše ovaj element. Naime, u skladu sa paragrafom 4, „cilj finansijskih obelodanjivanja upravljanja u vezi sa klimom je da omogućiti korisnicima finansijskog izveštavanja opšte namene da razumeju procese upravljanja, kontrole i procedure koje [entitet] koristi za praćenje i upravljanje rizicima i mogućnostima vezanim za klimu.“

S tim u vezi, zahteva se da se konkretno obelodani: identitet tela odgovornog za nadzor rizika i prilika u vezi sa klimom (u nastavku: tela) ili pojedinca unutar tog tela; kako telo obezbeđuje da su dostupne odgovarajuće veštine i kompetencije za nadgledanje strategija dizajniranih da odgovore na rizike i mogućnosti vezanim za klimu; opis uloge menadžmenta u proceni i upravljanju rizicima i mogućnostima u vezi sa klimom, uključujući da li je ta uloga delegirana na određenu poziciju ili odbor na nivou upravljanja; i druga obelodanjivanja kojima se ukazuje na sistem nadzora u vezi sa postavljenim strategijama, donetim odlukama i politikama upravljanja rizikom i prilikama (mogućnostima) u vezi sa klimom.

Imajući u vidu da se slična obelodanjivanja zahtevaju i prema Nacrtu standarda obelodanjivanja o održivosti, ako se nadzorom nad rizicima i mogućnostima u vezi sa održivošću upravlja na integrisanoj osnovi, onda i odnosna obelodanjivanja koja se tiču i održivosti generalno i u vezi sa klimom ne treba duplirati, već ih integralno prezentovati (ED IFRS S1, paragraf 78).

b) Strategija u vezi sa klimom (engl. Strategy)

Dejan Spasić

Cilj finansijskih obelodanjivanja strategije u vezi sa klimom je „da se omogućí korisnicima finansijskog izveštavanja opšte namene da razumeju strategiju entiteta za rešavanje značajnih rizika i prilika vezanih za klimu“ (ED IFRS S2, paragraf 7). Ovo bi uključivalo obelodanjivanje informacija o:

(i) značajnim rizicima i prilikama u vezi sa klimom za koje se razumno očekuje da bi mogli da utiču na poslovni model entiteta, njegovu strategiju i tokove gotovine, pristup finansijama i cenu kapitala,

(ii) uticajima istih na poslovni model, lanac vrednosti, strategiju i donošenje odluka, finansijsku poziciju, finansijske performanse i tokove gotovine entiteta, i

(iii) otpornosti strategije entiteta (uključujući njegov poslovni model) na promene, razvoj ili neizvesnosti u vezi sa klimom - uzimajući u obzir identifikovane značajne rizike i mogućnosti entiteta u vezi sa klimom i povezane neizvesnosti. Za tu svrhu se preporučuje analiza scenarija, a ako to nije moguće, entitet treba da koristi alternativni metod ili tehniku za procenu svoje klimatske otpornosti (na primer, primenom modela „ciklusa otpornosti na klimu“ – više videti u: Huiskamp, ten Brinke & Kramer, 2022). Kada pruža kvantitativne informacije, entitet može da obelodani pojedinačne iznose ili raspon njihove vrednosti.

c) Upravljanje rizikom (engl. Risk Management)

Cilj finansijskog obelodanjivanja u vezi sa klimom o upravljanju rizicima je „da omogućí korisnicima finansijskog izveštavanja opšte namene da razumeju proces ili procese pomoću kojih se identifikuju, procenjuju i upravljaju rizici i prilike (mogućnosti) u vezi sa klimom“ (ED IFRS S2, paragraf 16). Poput prvog stuba (upravljanje na nivou entiteta), ako se i rizikom upravlja na integrisanoj osnovi, onda ne treba duplirati odnosna obelodanjivanja, već ih treba prezentovati na jednom mestu.

Primetno je da ovaj odeljak ED IFRS S2 u svom nazivu ističe samo upravljanje rizicima u vezi sa klimom, ali se, kako se vidi i u citiranom paragrafu 16, tretiraju i prilike (mogućnosti) povezane sa klimom. Mogućnosti vezane za klimu će varirati u zavisnosti od regiona, tržišta i industrije u kojoj entitet posluje, i za rezultat mogu da imaju razvoj novih proizvoda i usluga koji kapitaliziraju izmenjene potrebe ili preferencije potrošača i poboljšavaju reputaciju brenda. Kada su u pitanju odnosne prilike, posebno se zahteva da se utvrdi i obelodani nivo prioriteta njihove realizacije.

d) Metrika (pokazatelji) i ciljevi (engl. Metrics and Targets):

Entitet bi trebalo da obelodani informacije koje omogućavaju korisnicima finansijskog izveštavanja opšte namene da razumeju učinak entiteta u merenju, praćenju i upravljanju rizicima i prilikama u vezi sa klimom, uključujući napredak entiteta ka ciljevima koje je postavio u vezi sa tim.

Predlozi u ED IFRS S2 bi zahtevali od entiteta da obelodani kategorije metrike bez obzira na njegovu konkretnu industriju ili sektor (u zavisnosti od materijalnosti). Nacrt standarda ED IFRS S2 stoga predlaže sedam međuindustrijskih metričkih kategorija koje bi svi entiteti morali da obelodane: (1) emisije gasova sa efektom staklene bašte (GHG) na apsolutnoj osnovi i na osnovu intenziteta, primenjujući GHG Protokol i ISO standard 14064 koji su međusobno kompatibilni; (2) tranzicioni rizici; (3) fizički rizici; (4) prilike vezane za klimu; (5) raspoređivanje kapitala ka rizicima i mogućnostima vezanim za klimu;

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

(6) interne cene ugljenika; i (7) procenat naknade izvršnog rukovodstva koji je vezan za klimatska pitanja (ED IFRS S2, paragraf 21).

Što se zahteva za konkretnim obelodanjivanjima tiče, isti su zasnovani na industriji (delatnosti). Oni su izvedeni iz SASB standarda i navedeni su u Dodatku ED IFRS S2. Zahtevi za obelodanjivanjima su organizovani po delatnostima, omogućavajući entitetu da identifikuje zahteve koji su primenljivi na njegov poslovni model i povezane aktivnosti. Predloženi standard uključuje 77 industrijskih klasifikacija u 11 sektora. Pri tome, postoji 68 industrijskih skupova zahteva za obelodanjivanje datim u zasebnim poglavljima. Preostalih devet industrijskih klasifikacija nemaju zahteve za obelodanjivanje u vezi sa klimom mimo zahteva koji se odnose na sve industrije.

4. Umesto zaključka – da li idemo ka harmonizaciji?

Aktuelnost i hitnost zahteva za obelodanjivanjima u vezi sa klimom, odnosno, generalno, sa održivošću, stvorila je prostor za svojevrsno nadmetanje globalno uticajnih regulatora finansijskog i nefinansijskog izveštavanja, tako da u ovom trenutku postoji tri nacrt standarda sa veoma sličnom planiranom dinamikom procedure usvajanja. Konkretno, pored prethodno analiziranog Nacrta standarda ISSB-a ED IFRS S2, sa rokom za komentare do 29. jula 2022., od značaja za buduće prakse izveštavanja mogu biti i:

- Evropski standardi izveštavanja o održivosti (engl. *European Sustainability Reporting Standards - ESRS*) koje je razvila Evropska savetodavna grupa za finansijsko izveštavanje (engl. *European Financial Reporting Advisory Group - EFRAG*), i to konkretno po pitanju izveštavanja u vezi sa klimom sandard „*ESRS E1: Klimatske promene*” (EFRAG, 2022), sa komentarima do 8. avgusta 2022. godine, i
- Predloženo pravilo Komisije za hartije od vrednosti i berze SAD za „*Unapređenje i standardizaciju obelodanjivanja podataka u vezi sa klimom za investitore*“ (SEC, 2022), sa komentarima do 17. juna 2022. godine.

Iako bi se očekivalo da postoje značajne razlike u navedena tri nacrt smernica za izveštavanje u vezi sa klimom, na osnovu analize njihovih odredbi može se zaključiti da je mnogo više sličnosti, a da samo određena pitanja izveštavanja imaju drugačiji tretman. Relativno visok stepen usaglašenosti počiva na činjenici da su sva tri seta pravila koncipirana na ranije istaknutom okviru koji je razvila Radna grupa za finansijsko objavljivanje podataka u vezi sa klimom (TCFD). Pored toga, sva tri dokumenta su takođe zasnovana na široko korišćenim protokolima o gasovima sa efektom staklene bašte (GHG Protocol).

Ipak, određene razlike postoje, i mi ćemo u nastavku ukazati samo na neke, po našem mišljenju, važne za razumevanje da li trenutni predlozi idu ka snažnijoj harmonizaciji izveštavanja u vezi sa klimom ili ne.

Najpre, generalni pristup i SEC i ISSB je zadovoljenje informacionih potreba primarno investitora. To se može i razumeti, budući da SEC, kao regulator tržišta kapitala brine o interesima investitora, dok je pristup ISSB ukorenjen u ključnim konceptima Konceptualnog okvira IASB-a, shodno kome su, u aktuelnoj veziji, investitori istaknuti kao primarni korisnici IFRS. Konzistentnost očekivanih atributa obelodanjenih nefinansijskih

Dejan Spasić

informacija sa pristupom IASB-a ima za cilj da omogući veću povezanost i doslednost između obelodanjivanja o održivosti (saglasno Međunarodnim standardima održivosti) i finansijskih izveštaja (saglasno IFRS). Sa druge, pak, strane, EFRAG-ov predlog standarda u fokusu ima zadovoljenje informacionih potreba svih stejkholdera, a ne samo investitora, što je, u načelu i pristup pri ustanovljenju harmonizovanog okvira za izveštavanje u EU.

U pogledu konkretnih smernica, ističemo tri tipične razlike i to u pogledu: (1) primene analize scenarija za ocenu otpornosti entiteta na klimatske promene; (2) pristupa materijalnosti u upravljanju rizicima; i (3) zahteva za izveštavanjem o pojedinim područjima emisije gasova sa efektom staklene bašte.

(1) Na nivou drugog elementa (stuba) izveštavanja (strategija entiteta u vezi sa klimom), podsetimo, ISSB-ov predlog ED IFRS S2 preporučuje da izveštajni entitet izvrši i obelodani analizu scenarija za procenu otpornosti njegove strategije na promene, razvoj ili neizvesnost u vezi sa klimom. Sličan zahtev nalazimo i u predloženom standardu koji bi se primenjivao u EU, dok predlog SEC ne predviđa tu obavezu za izveštajne entitete u SAD.

(2) Za razumevanje procesa upravljanja rizikom, odnosno procesa pomoću kojih se identifikuju, procenjuju i upravljaju rizici i mogućnosti u vezi sa klimom, jedino EFRAG-ov predlog EU standarda *ESRS E1*, saglasno postojećoj Direktivi o nefinansijskom izveštavanju 2014/95/EU (European Parliament and the Council of the European Union, 2014) i odgovarajućim Smernicama za izveštavanje o nefinansijskim informacijama (European Commission, 2017), koje su 2019. godine dopunjene posebnim smernicama za izveštavanje o informacijama povezanim sa klimom (European Commission, 2019) i saglasno predlogu nove direktive EU o korporativnom izveštavanju o održivosti (engl. *Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD*) iz 2021. godine (European Commission, 2021) zahteva uključivanje koncepta *dvostruke materijalnosti*. Podsetimo, navedenim smernicama EU se zahteva da se materijalnost posmatra iz dve perspektive. Najpre, kao finansijska materijalnost, koja bi podrazumevala da informacije vezane za klimu treba obelodaniti ako su neophodne za razumevanje razvoja, performanse i položaja kompanije, uključujući i njenu vrednost. Ova perspektiva je obično od najvećeg interesa za investitore. Druga perspektiva se vezuje za „uticaj aktivnosti [kompanije]“, odnosno u slučaju rizika povezanih sa klimom kako kompanija utiče na društvo u ekološkom i društvenom kontekstu, bez obzira na važnost stvaranja vrednosti izveštajnog entiteta. Ova perspektiva je tipično od najvećeg interesa za građane, potrošače, zaposlene, poslovne partnere, zajednicu i organizacije civilnog društva. Međutim, sve veći broj investitora takođe treba da zna o klimatskim uticajima kompanija u koje se investira kako bi bolje razumeli i izmerili klimatske uticaje svojih investicionih portfelja.

Sa druge strane, SEC i ISSB se i dalje zadržavaju samo na razmatranje finansijske materijalnosti, bez uzimanja u obzir uticaja poslovanja kompanija na klimu i po tom osnovu na društvo kao celinu. Imajući u vidu nespornu povezanost aktivnosti kompanija i klimatskih promena i njihovu međusobnu uslovljenost, smatramo da princip dvostruke materijalnosti je važan za izveštavanje, te bi i pravila SEC i ISSB trebalo da sadrže slične smernice kao i EU regulativa.

Svakako, problemi „strateškog tumačenja“ ovog principa treba da budu prevaziđeni, budući da istraživanja Baumüller i Sopp (2022) pokazuju da upravo u teoriji i praksi prevladava takav pristup, zbog čega se „za tumačenje principa materijalnosti mora

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

primeniti detaljniji koncept, ako se želi suprotstaviti tendenciji da se podriva princip“ (Baumüller & Sopp, 2022, str. 13).

(3) U okviru segmenta „Metrike i ciljevi“, sva tri predloga u vezi sa emisijama gasova sa efektom staklene bašte zahtevaju obelodanjivanje tzv. Područja 1 (engl. *Scope 1* - saglasno klasifikaciji uvedenoj u Standardu korporativnog računovodstva i izveštavanja na osnovu GHG Protokola - videti: WRI & WBCSD, 2004), koja se odnose na emisije iz poslovanja kompanije i Područja 2 (*Scope 2*), koja se odnose na emisije iz kupljene električne energije. Pri tome, SEC i ISSB zahtevaju obelodanjivanja u vezi sa ova dva područja u apsolutnom i dubinskom smislu. Dodatno, EFRAG-ov ESRS E1 zahteva da se pune emisije GHG dopune delom na nivou Područja 1, u okviru regulisanih šema trgovanja emisijama i emisijama zasnovanim na tržištu i lokacijama.

Najveća razlika je za Područje 3 (engl. *Scope 3* - koje obuhvata emisije u lancu vrednosti kompanije, i uzvodno i nizvodno). S obzirom da se radi o emisijama koje su posledica aktivnosti kompanije ali se javljaju iz izvora koji nisu u njenom vlasništvu ili pod kontrolom (npr. vađenje i proizvodnja kupljenog materijala; prevoz kupljenih goriva; i korišćenje prodatih proizvoda i usluga), mnogo je teže izmeriti efekte tako emitovanih gasova na klimu, što uz visoke troškove generisanja takvih informacija, predstavlja izazov za izveštajni entitet. Saglasno evropskom predlogu standarda ESRS E1, kao i predlogu Međunarodnog standarda ISSB-a ED IFRS S2, postoji obaveza obelodanjivanja i u vezi sa efektima emisije gasova sa efektom staklene bašte Područja 3. Sa druge strane, zahtev američkog SEC je blaži, budući da se takvo obelodanjivanje zahteva samo ako je finansijski materijalno ili ako je kompanija postavila cilj smanjenja emisije gasova iz Područja 3.

Pored prethodna tri specifična pitanja koja se tiču konkretnih zahteva za određenim obelodanjivanjima, predlozi tri standarda se odlikuju i nekim drugim, za implementaciju, ne manje važnim karakteristikama. Na ovom mestu ćemo ukazati na pitanja: (i) eventualne revizije izveštaja u vezi sa klimom; (ii) očekivanog datuma primene standarda; i (iii) mogućeg obuhvata obveznika primene standarda.

(i), (ii) Iako se očekuje da izveštaj o održivosti i, u okviru njega, odgovarajuća obelodanjivanja u vezi sa klimom, bilo kao deo Izveštaja menadžmenta ili kao samostalni izveštaj, ima istu snagu obaveznosti objavljivanja kao i klasični finansijski izveštaji opšte namene, EFRAG i SEC za sada ne razmatraju obaveznost njegove klasične revizije. Naslanjajući se na Predlog CSRD Direktive (u skladu sa pravilom 5.1. EFRAG-ovog dokumenta o procedurama usvajanja ESRS standarda, videti: EFRAG, 2022a) revizori bi vršili pregled ovog izveštaja izdajući ograničeno uveravanje. Slično tom rešenju, i u SAD bi određeni listirani entiteti, označeni kao tzv. „Veliki ubrzani emitenti“ i „Ubrzani emitenti“¹ imali obavezu revizije, pri čemu bi u prvoj fazi revizor izdavao ograničeno uveravanje, dok bi u drugoj, kroz dve godine primene, otpočeo sa izdavanjem razumnog uveravanja (Tabela 1).

¹ Saglasno pravilima SEC, osnovna razlika između navedene dve vrste izveštajnih entiteta je sledeća: „Veliki ubrzani emitent“ (Large Accelerated Filer) – Emitent koji ima javni promet od 700 miliona dolara ili više, od poslednjeg radnog dana poslednjeg završenog drugog fiskalnog kvartala emitenta.

** Ubrzani emitent (Accelerated Filer) – Emitent koji ima javni promet od 75 miliona dolara ili više, ali manje od 700 miliona dolara, od poslednjeg radnog dana poslednjeg završenog drugog fiskalnog kvartala izdavaoca. (SEC, 2020).

Dejan Spasić

Tabela 1. Očekivan početak primene standarda o obelodanjivanju informacija u vezi sa klimom i revizije izveštaja sa verovatnim stepenom uveravanja revizora

Predlog standarda / Obveznici primene standarda	Očekivan početak primene standarda	Očekivan početak revizije obelodanjenih informacija i verovatni stepen uveravanja revizora			
		Prva faza		Druga faza	
	FY	FY	Stepen uveravanja	FY	Stepen uveravanja
ESRS E1 - Evropska Unija					
Veliki entiteti od javnog interesa EU	2024.	2024.	Ograničeno uveravanje	?	<i>Još uvek ne postoji stav</i>
Ostale velike kompanije	2025.	2025.	Ograničeno uveravanje	?	<i>Još uvek ne postoji stav</i>
Listirani mali i srednji entiteti	2026.	2026.	Ograničeno uveravanje	?	<i>Još uvek ne postoji stav</i>
SEC rule - SAD					
„Veliki ubrzani emitent“**	2023.	2024.	Ograničeno uveravanje	2026.	Razumno uveravanje
„Ubrzani emitent“**	2024.	2025.	Ograničeno uveravanje	2027.	Razumno uveravanje
Manji izveštajni entiteti	2025.	/	/	/	/
ED IFRS S2 - ISSB					
Obveznici primene ISSB-ovih IFRS S	Saglasno lokalnom zakonu države koja će kodifikovati primenu IFRS S				

FY – Finansijska (izveštajna) godina

Izvor: Autor, na osnovu: EFRAG (2022), SEC (2022), ISSB (2022a)

(iii) Broj obveznika novih pravila u SAD se procenjuje na oko 11.000 listiranih kompanija, uključujući i tzv. ubrzane, velike ubrzane i neubrzane podnosiocima zahteva za listiranje; manje kompanije (uz izvesne olakšice); kompanije u razvoju; strani privatni entiteti; i kompanije koje popunjavaju izjave o registraciji, uključujući IPO.

Sa druge strane, saglasno predlogu nove direktive EU o korporativnom izveštavanju o održivosti (CSRD) iz 2021. godine (European Commission, 2021) i njenom obuhvatu, obavezu izveštavanja o održivosti (a, time, i u vezi sa klimom) bi imalo približno 49.000 kompanija (odnosno sve velike i listirane kompanije bez obzira na veličinu), u poređenju sa sadašnjih 11.600 obveznika (odnosno oko 20% svih velikih kompanija sa preko 500 zaposlenih). Značaj proširenja broja obveznika izveštavanja i u vezi sa klimom vidi se ne samo iz njihovog apsolutnog broja, već i iz činjenice da bi novim pravilima izveštavanja bili obuhvaćeni obveznici koji trenutno ostvaruju 75% prometa svih društava kapitala u EU naspram udela trenutnih obveznika od 47% (podaci dati prema: European Commission, 2021a).

Konačno, Fondacija IFRS, kao međunarodna nevladina organizacija za ustanovljenje standarda oslanja se na vlade pojedinačnih država ili njihovih regulatornih tela da kodifikuju primenu IFRS za određene izveštajne entitete. Budući da je većina

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

zemalja je usvojila IFRS Odbora IASB za određene izveštajne entitete (primarno listirane i velike, kao i obveznike konsolidovanog izveštavanja), očekuje se da i budući standardi održivosti ISSB budu prihvaćeni u istom obimu.

Na kraju, možemo zaključiti da se regulativa izveštavanja u vezi sa klimom, uz ograničenja zadatih formalnih procedura, relativno brzo razvija. Koji će okvir biti primenjen zavisi, pre svega, od statusa izveštajnog entiteta, njegove domicilnosti i, time, nacionalnog regulatornog okvira. Međutim, potencijalno značajnija različitost koja bi se javila u ovim okvirima imala bi za posledicu, pre svega, neuporedivost između izveštajnih entiteta koji podležu različitim pravilima izveštavanja. Pored toga, okolnost da individualni kao i institucionalni investitori često imaju svoja ulaganja u mnogobrojne entitete širom sveta može usloviti njihov otpor prema takvoj raznolikosti i uticati na kanalisanje načina izveštavanja u skladu sa njihovim preferencijama. U tom smislu, ostaje očekivanje da će, nakon javne rasprave, proces finalnog donošenja analiziranih standarda dovesti do najvišeg stepena njihove usaglašenosti.

Literatura

- Barnett, M., Brock, W., & Hansen, L. P. (2020). Pricing Uncertainty Induced by Climate Change. *The Review of Financial Studies*, 33(3), 1024-1066.
<https://doi.org/10.1093/rfs/hhz144>
- Batten, S., Sowerbutts, R., Tanaka, M. (2016). *Let's Talk about the Weather: The Impact of Climate Change on Central Banks*. Bank of England Working Paper N.º603. Bank of England: London, UK. Dostupno na: <https://www.bankofengland.co.uk>
- Baumüller, J., & Sopp, K. (2022). Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications. *Journal of Applied Accounting Research*, 23(1), 8-28. <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0114>
- Chenet, H., Ryan-Collins, J., & van Lerven, F. (2021). Finance, climate-change and radical uncertainty: Towards a precautionary approach to financial policy. *Ecological Economics*, 183, 106957.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.106957>
- CDSB - Climate Disclosure Standards Board (2012). *Climate Change Reporting Framework - Edition 1.1*. Dostupno na: http://www.truevaluemetrics.org/DBpdfs/Metrics/CDSB/CDSB-framework_v1-1.pdf
- EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group (2022). *[Draft] ESRS E1: Climate change. Exposure Draft, April 2022*. Dostupno na: <https://www.efrag.org>
- EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group (2022a). *EFRAG's Due Process Procedures on EU Sustainability Reporting Standard-Setting*. Dostupno na: <https://www.efrag.org>
- European Commission (2017). *Communication from the Commission. Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information)*.

- (2017/C 215/01). Official Journal of the European Union, C 215/01. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Commission (2019). *Communication from the Commission. Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information*. Official Journal of the European Union, C 209/01. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Commission (2019). *Communication from the Commission. Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information*. Official Journal of the European Union, C 209/01. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Commission (2021). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting*. COM(2021) 189 final. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Commission (2021a). *Commission Staff Working Document: Executive Summary of the Impact Assessment (Accompanying the document to the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting*. SWD(2021) 151 final. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Parliament and the Council of the European Union (2014). *Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups*. Official Journal of the European Union, L 330/pp.1-9. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- European Parliament and the Council of the European Union (2014). *Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups*. Official Journal of the European Union, L 330/pp.1-9. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu>
- Ferreira, C., Lukáš Rozumek, D., Singh, R., & Suntheim, F. (2021). *Strengthening the Climate Information Architecture. IMF Staff Climate Note 2021/003*. International Monetary Fund, Washington, DC. Dostupno na: <https://www.imf.org>
- Fiedler, T., Pitman, A. J., Mackenzie, K., Wood, N., Jakob, C., & Perkins-Kirkpatrick, S. E. (2021). Business risk and the emergence of climate analytics. *Nature Climate Change*, 11, 87-94. <https://doi.org/10.1038/s41558-020-00984-6>
- GRI - Global Reporting Initiative (2021). *GRI 1: Foundation 2021. Universal Standard*. Dostupno na: <https://www.globalreporting.org>
- Huiskamp, U., ten Brinke, B., & Kramer, G. J. (2022). The climate resilience cycle: Using scenario analysis to inform climate-resilient business strategies. *Business Strategy and the Environment*, 31(4), 1763-1775. <https://doi.org/10.1002/bse.2982>
- ISSB – International Sustainability Standards Board (2022). *Exposure Draft IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information*. Dostupno na: <https://www.ifrs.org>
- ISSB – International Sustainability Standards Board. (2022a). *Exposure Draft IFRS S2 Climate-related Disclosures*. Dostupno na: <https://www.ifrs.org>

Nacrt Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja ED IFRS S2 – Put ka harmonizaciji korporativnog izveštavanja u vezi sa klimom?

- Jović, D., & Manić, S. (2021). Održivi razvoj i finansijsko izveštavanje: Izazovi holističkog pristupa. U: Veselinović, P., & Kostić, M. (eds). *Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Republike Srbije*. (str. 173-193). Kragujevac: Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://www.ekfak.kg.ac.rs/images/Nir/InstitucionalnePromene/InstitucionalnePromene2021.pdf>
- Kling, G., Volz, U., Murinde, V., & Ayas, S. (2021). The impact of climate vulnerability on firms' cost of capital and access to finance. *World Development*, 137, 105131. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105131>
- Li, X., & Gallagher, K. P. (2022). Assessing the climate change exposure of foreign direct investment. *Nature Communications*, 13, 1451. <https://doi.org/10.1038/s41467-022-28975-5>
- Nordhaus, W. (2019). Climate Change: The Ultimate Challenge for Economics. *American Economic Review*, 109(6), 1991-2014. <https://doi.org/10.1257/aer.109.6.1991>
- Omri, A., Nguyen, D. K., & Rault, C. (2014). Causal interactions between CO2 emissions, FDI, and economic growth: evidence from dynamic simultaneous-equation models. *Economic Modelling*, 42, 382-389. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2014.07.026>
- SASB – Sustainability Accounting Standards Board (2017). *SASB Conceptual Framework*. Dostupno na: <https://www.sasb.org>
- SEC – Securities and Exchange Commission (2020). *Accelerated Filer and Large Accelerated Filer Definitions*. [Release No. 34-88365; File No. S7-06-19]. Dostupno na: <https://www.sec.gov>
- SEC – Securities and Exchange Commission (2022). *The Enhancement and Standardization of Climate-Related Disclosures for Investors*. [Release Nos. 33-11042; 34-94478; File No. S7-10-22]. Dostupno na: <https://www.sec.gov>
- Tang, S., & Demeritt, D. (2018). Climate Change and Mandatory Carbon Reporting: Impacts on Business Process and Performance. *Business Strategy and the Environment*, 27(4), 437-455. <https://doi.org/10.1002/bse.1985>
- TCFD - Task Force on Climate-related Financial Disclosures. (2017). *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*. Dostupno na: <https://www.fsb-tcfd.org>
- TRWG - Technical Readiness Working Group (2021). *General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information Prototype*. Dostupno na: <https://www.ifrs.org>
- TRWG - Technical Readiness Working Group (2021a). *Climate-related Disclosures Prototype*. Dostupno na: <https://www.ifrs.org>
- WRI & WBCSD – World Resources Institute and World Business Council for Sustainable Development (2004). *GHG Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard*. Dostupno na: <https://ghgprotocol.org>

EXPOSURE DRAFT OF THE INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARD ED IFRS S2 - THE PATH TO HARMONIZATION OF CORPORATE CLIMATE RELATED REPORTING?

***Abstract:** In response to the increased demands of a wide range of stakeholders, corporate reporting is taking on new dimensions. The regulation and practice of publishing non-financial information on sustainability during the 21st century is very diverse, which results in incomparability and in some cases insufficiency of relevant information. An important issue that is in the focus not only of the investment public, but also of society as a whole relates to the entity's attitude towards climate change and its specific activities in this regard, as well as what effects resulted from such policies. Globally, three draft standards on climate-related disclosures were published in 2022 by highly influential reporting standardmakers: the US SEC, the EU, and the IFRS Foundation's newly established International Sustainability Standards Board (ISSB). The aim of the paper is to point out some basic requirements of the ISSB Draft Standard (ED IFRS S2) and through an analysis with the requirements of the remaining two standards, to identify whether this is the path to global harmonization or not.*

***Keywords:** Climate related disclosures, drafts of standards, harmonization.*

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

616.98:578.834]:338(082)
658(082)
330.34(082)

INTERNATIONAL Scientific Conference Post-pandemic economic
challenges (2022 ; Niš)

Post-pandemic economic challenges : [Proceedings of the
International Scientific Conference], Niš, October 14, 2022 / [organized
by] Faculty of Economics ; editors Tadija Đukić, Dragana Radenković
Jocić. - Niš : Faculty of Economics, 2022 (Niš : Unigraf-X-Copy). - [8],
XVI, 432 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 100. - Str. [3]: Preface / editors. - Bibliografija uz svaki rad. -
Rezimei ; Abstracts.

ISBN 978-86-6139-228-3

а) Ковид 19 -- Пандемија -- Економски аспект -- Зборници б)
Предузећа -- Пословање -- Зборници в) Привредни развој --
Зборници

COBISS.SR-ID 82962185